

I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden...

Joseph Haydn: The Creation

Sankt Hans Kirke, Odense, fredag den 17.januar 2025

Gud sagde: »Nu giver jeg jer alle planter, der sætter frø, på hele jorden og alle træer, der bærer frugt med kerne. Dem skal I have til føde. Til alle de vilde dyr og til alle himlens fugle, ja, til alt levende, der rører sig på jorden, giver jeg alle grønne planter som føde.«

Vær velkommen til årets nytårskoncert i Sankt Hans Kirke.

Vær velkommen til "Musik i mørket" under overskriften nytårskoncert. Vi har vendt kalenderen og det er derfor helt oplagt at begynde årets koncertrække lige der hvor det hele begyndte, i 1.mosebog kap.1, hvor vi hører om Gud, der på forunderlig vis, skabte verden på seks dage. 1.mosebog rummer en flot skildring af den tomhed der bliver til lys og mørke, dag og nat, jord og himmel etc.

Joseph Haydn blev født i 1732 i Østrig, hvor han også levede størstedelen af sit liv. Han var dog draget af udlængsel og i 1790 drog til London og boede i fem år. Haydn var fascineret af den engelske oratorie-stil og havde Händels Messias som stort forbillede for sin kompositions-stil. I England fik Haydn overrakt teksten til Skabelsen, som bygger på store dele af John Miltons "Paradise lost". Händel havde afslået at skrive musik til denne, så Haydn tog den med hjem til Østrig for at få den oversat til tysk. Teksterne blev blandet med den skabelsesberetning fra gammelt testamente som vi også kender, og som originalt er skrevet på hebraisk. Oratoriet er en skøn blanding af recitativer, solistarier samt store flotte kor. Recitativerne er læsninger som blev sunget. Alle disse er frit oversat efter 1.mosebog kap 1, og læses i aften på dansk. Arierne og de store kor er bibeholdt på engelsk, som var tekstens originalsprog men dog ikke den tekst som Haydn komponerede til. Haydn har tænkt værket for tre solister, såkaldte ærkeengle. Der er forskellige traditioner for antallet af ærkeengle, og derfor har vi taget den frihed, at dele solistsatserne ud på flere end tre.

Haydn komponerede værket for et kæmpe orkester. Den britiske oboist Robert Rogers har re-arrangeret hele orkesterstemmen til bare 13 musikere og venligt udlånt det til os til aftenens koncert. Jeg har yderligere nedskaleret det til 11 musikere som i styrke og kvalitet matcher godt Sankt Hans Kirkes udvidede kantori.

Jeg håber I vil tage godt imod denne nytænkning af et historisk helt vidunderligt oratorium som skildrer altings begyndelse.

Så "Vær velkommen" til årets nytårskoncert med Haydns "Skabelse".

Jeg håber I vil lade jer fylde af alle de smukke tekster, skønne melodier og hver en tone. Tak til Sankt Hans Kirkes uvurderlige kantori, tak til sangere der synger med på projekterne, tak til utrættelige musikere, og tak til fonde der økonomisk støtter - men allermest tak til jer publikum, der igen og igen bakker op om vores musik her i Sankt Hans Kirke. I ønskes alle et rigtig godt nytår.

Susanne Krog Thesbjerg

Program:

Overture: Præsentation af kaos

1.dag:

Læsning: I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden. Jorden var tomhed og øde, og der var mørke over urdybet.

Kor: And the Spirit of God moved upon the face of the waters; and God said: Let there be Light, and there was Light.

Og Guds ånd svævede over vandet, og Gud sagde: Lad der blive lys, og der blev lys.

Læsning: Gud så, at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket.

Tenor-solo: Now vanish before the holy beams the gloomy, dismal shades of darkness; the first of days appears!

Disorder yields and order fair prevails. Affrighted fly hell's spirits, black in throngs; down they sink in the deepest abyss to endless night.

Det sorte mørkes grå skygger forsvandt, da den hellige stråle begyndte at lyse; og den første dag opstod. Forvirring viger og orden dannes. Lammet af skræk flygter helveds-åndernes skare ned i afgrundens dyb.

Kor: Despairing, cursing rage attends their rapid fall.
A new-created world springs up at God's command.

*Fortvivlelse, vrede og skræk følger deres fald.
Og en ny verden udspringer af Guds ord.*

2.dag:

Læsning: *Gud sagde: »Der skal være en hvælving i vandene; den skal skille vandene!« Gud skabte hvælvingen, som skilte vandet under hvælvingen fra vandet over hvælvingen. Gud kaldte hvælvingen himmel.*

Da hærgede heftige storme, som avner for vinden fløj skyerne, voldsomme lyn skar igennem luften og frygteligt bragede tordenen. Op af vandene steg den alt forfriskende regn, det alt ødelæggende skybrud, og sneen faldt med lette fnug.

Solist og kor: The glorious heav'nly hierarchy, the marvellous work beholds amaz'd. And to the ethereal vaults resounds the praise of God, and of the second day.

*Den herlige himmelske skare ser forbløffet det vidunderlige værk.
Og til de himmelske hvælvinger runger Guds pris og den anden dag.*

3.dag:

Læsning: Gud sagde: »Vandet under himlen skal samle sig på ét sted, så det tørre land kommer til syne!« Gud kaldte det tørre land; jord, og det sted, hvor vandet samlede sig, kaldte han hav. Gud sagde: »Jorden skal grønnes: Planter, der sætter frø, og alle slags frugttræer, der bærer frugt med kerne, skal være på jorden.« Og det skete;

Sopran: With verdure clad the fields appear delightful to the ravish'd sense; by flowers sweet and gay adorned is the charming sight. The fragrant herbs give forth their scent, here shoots the healing plant. With copious fruit the spreading boughs are hung; in leafy arches twine the shady groves; o'er lofty hills majestic forests rise.

Den friske grønne natur vokser frem. Det skønnes syn ophøjes af blomsternes blide skønhed. Der er balsam i urternes duft, og her vokser lægedom for sårene. Grenene bøjer sig under de gyldne frugters last; træerne i lunden giver kølig skygge: det stejle bjerg krones af en tæt skov.

Læsning: Og de himmelske hærskarer forkyndte den tredje dag, priste Gud og sang:

Kor: Awake the harp, the lyre awake! With shouts of joy your voices raise! In triumph proclaim the might of the Lord! For all the heav'ns and the earth has he clothed in glorious attire.

Lad strengene klinge, grib lyren, syng jeres lovsang for den mægtige Gud! For han har klædt himmel og jord i herlig pragt.

4.dag:

Læsning: Gud sagde: »Der skal være lys på himmelhvælvingen til at skille dag fra nat. De skal tjene som tegn til at fastsætte festtider,

dage og år, og de skal være lys på himmelhvælvingen til at oplyse jorden!« Og han skabte også stjernerne.

I herlig glans stiger solen op som en lykkelig brudgom, som en kæmpe, stolt og glad på sin bane. Med sit milde skær sniger månen sig gennem den stille nat. Gyldne stjerner uden tal pryder den udstrakte himmel, og Guds sønner forkynder den fjerde dag og Guds magt med himmelsk sang således:

Kor + trio:

Kor: The heavens are telling the glory of God.

The firmament displays the wonder of his works.

Trio: As day after day his power declares; And night after night his honour affirms.

Kor: The heavens are telling...

Trio: In all the lands resounds the word, never unperceived, ever understood.

Kor: the heavens...

Kor: Himlen fortæller om Guds ære. Og himmelhvælvingen viser hans hænders værk.

Trio: Som dag efter dag erklæres hans magt; Og nat efter nat bekræftes hans ære.

Kor: Himlen fortæller om Guds ære..

Trio: I alle lande lyder ordet. Det klinger i hvert øre.

Kor: Himlen fortæller...

5.dag:

Læsning: Gud sagde: »Vandet skal vrimle med levende væsener, og fugle skal flyve over jorden oppe under himmelhvælvingen!«

Sopran: On mighty pens uplifted soars the eagle aloft, and cleaves the sky in swiftest flight to the blazing sun. The merry lark bids welcome to the morn, And cooing, calls the tender dove his mate. From every bush and grove resound the nightingale's delightful,

liquid notes. No grief affected yet her breast, nor to a mournful tale were tun'd her soft enchanting lays.

Med stærke vingeslag flyver den hurtige, stolte ørn og deler luften på sin vej mod solen. Lærkens glade sang hilser den nye morgen, og kærligt kurrer det blide duepar. Fra hver busk og lund høres nattergalens søde stemme. Endnu trykkede ingen sorger dens bryst, endnu var der ingen klage i den fortryllende sang.

Læsning: Gud skabte de store havdyr og alle slags levende væsener, der rører sig og vrimler i vandet, og alle slags vingede fugle. Og Gud velsignede dem og sagde: »Bliv frugtbare og talrige, og opfyld vandet i havene! Og fuglene skal blive talrige på jorden!« Så blev det aften, og det blev morgen, femte dag.

Terzet: Most beautiful appear, with verdure young adorn'd the gently sloping hills. Their narrow, sinuous veins distil in crystal drops the fountain fresh and bright.

Det smukkeste syn, med grønne og smukt prydede skrå bakker. Deres smalle, snoede årer destilleres i krystaldråber, springvandet er frisk og lyst.

Sopran: In lofty circles play and flutter through the sky the cheerful flocks of birds. And in the flying whirl their glittering plumes are dyed like rainbows by the sun.

I høje cirkler leger de muntre flokke fugleflokke på himlen, og i den flyvende hvirvel farves deres glitrende faner som regnbuer af solen.

Tenor: See flashing midst the waters bright a thousand fry that dart through rolling waves. Upheaved from the deep, see the immense Leviathan sports on the foaming spray.

Fisken svømmer lynhurtigt i det klare vand, og op fra havets dyb kommer havuhyret Leviathan på skummende bølger.

Trio: How many are thy works, O God! Who may their numbers tell?

Hvor mange værker har du skabt, o Gud! Hvem kan fatte deres antal? Hvem? O Gud?

Trio & kor: The Lord is great, and great his might; his glory lasts for ever and for evermore.

Herren er stor i sin magt og evig i sin ære.

6.dag:

Læsning: Gud sagde: »Jorden skal frembringe alle slags levende væsener, kvæg, krybdyr og alle slags vilde dyr!« Gud skabte alle slags vilde dyr, al slags kvæg og alle slags krybdyr.

På Guds ord åbnede jorden straks sit skød og fødte alle slags dyr. Perfekte og fuldt udvoksede. Frydefuldt brøler løven og med kraftfulde spring kommer tigreren til syne. Den raske hjort løfter sit stolte gevir. Med flyvende manke, springer og vrinsker, fuld af mod og kraft den ædle hest. Oksen søger allerede sin føde på de grønne enge. Og på jorden, som var de sået der, bræger fårene med den bløde uld. Utallige som sandkorn, sværmer et væld af insekter. Med bugtet spor kryber ormen på jorden.

Bas-solist: Now heaven in fullest glory shines; earth smiles in all her rich attire. The air is fill'd with feather'd fowl; the water swells with shoals of fish; by heavy beasts the ground is trod.

But all the work was not complete, there wanted yet that wondrous being that God's creation should admire and praise his works with heart and voice.

Nu skinner himlen i fuld herlighed; jorden smiler i al sin rige påklædning. Luften er fyldt med fjerfugle; vandet svulmer med fiskestimer; af tunge dyr trædes jorden.

Men alt arbejdet var ikke færdigt, der ønskede endnu det vidunderlige væsen, at Guds skaberværk skulle beundre og prise hans gerninger med hjerte og stemme.

Læsning: Gud sagde: »Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os! Og gud skabte mennesket i sit billede; som mand og kvinde skabte han dem. Gud blæst livets åndedræt ind i næseborene på mennesket så det blev et levende væsen. Gud så alt han havde skabt, og det himmelske kor fejrede den sjette dag og sang:

Kor: Achieved is the glorious work; the Lord delights in all he sees. In lofty strains let us rejoice, our song shall be the praise of God!

Fuldendt er det herlige værk; Herren fryder sig over alt, hvad han ser. Vores glæde skal lyde højt. Vor sang skal være til Herrens pris!

Trio: On thee each living soul awaits; from thee, O Lord, they beg their meat. Thou openest thy hand, and sated are they all.
På dig venter hver levende sjæl; fra dig, o Herre, beder de om deres føde. Du åbner din hånd, og de mættes.

Trio: But when, O Lord, thy face is hid, with sudden terror they are struck. Thou tak'st their breath away; they vanish into dust.
Men Herre, når dit ansigt er skjult, bliver de ramt af rædsel. Du tager pusten fra dem; de forsvinder til støv.

Trio: Thou sendest forth thy breath again, and life with vigour fresh returns. Revived earth unfolds new force and new delights.
Du sender dit åndedræt ud igen, og nyt liv spirer frem. Ny er jordens skønhed og kraft.

Kor: Achieved is the glorious work, our song shall be the praise of God! Glorious be his name for ever; he sole on high, exalted, reigns. Alleluia.

Fuldendt er det store værk, Herrens pris skal være vores sang! Alt skal prise hans navn, for han alene i det høje, halleluja!

Læsning: Således blev himlen og jorden og hele himlens hær fuldendt. På den syvende dag var Gud færdig med det arbejde, han havde udført, og på den syvende dag hvilede han. Gud velsignede den syvende dag og helligede den, for på den dag hvilede han. Det var himlens og jordens skabelseshistorie.

Kor: Praise the Lord, uplift your voices! Utter ceaseless thanks, all ye his creatures! Celebrate his power and glory! Let his name resound on high! The Lord is great; his praise shall last for aye. Amen.

Syng for Herren, alle stemmer! Tak ham for hans værk! Syng om kap for at prise hans navn. Herren er evig. Amen!

Medvirkende:

Sankt Hans Kirkes Kantori & Vokalensemblet Fyen

Oplæsning: Søren Ulrichs

Sangsolister: Lise Bech Bendix, Lona Mohr Villadsen, Ida Wahl, Jens Olav Heckmann, Mikkel Frees Steensen & Tore Asbjørn Hansen.

Strygere: Bjarne E. Hansen, Hanne Askou, Bruno Sanchez, Amelie Helmstad Bek & Marike Grüttner

Fløjte: Eva Østergaard

Klarinetter: Tine Maj Kofoed Antonsen

Obo: Søren Flebo

Horn: Ulrik Kofoed Antonsen

Trompet: Václav Naus

Pauker: Linda Sjøkvist

Musikalsk ledelse: Susanne Krog Thesbjerg

Stor tak for økonomisk støtte til:

William Demant Fonden

Knud Højgaards Fond

Augustinusfonden

Beckett-Fonden

Korsangernes Fællesråd

Sankt Hans Kirke.